

Κοινωνικό και Εργασιακό Περιβάλλον

Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού
Μάθημα: Διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού
Διδάσκουσα Καθηγήτρια:
Ασημίνα Δ. Παπαναστασίου
Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω
e-mail: asimina13@yahoo.gr

Προσωπικότητα και προσαρμοστικότητα

- Η σχέση του ανθρώπου και του κοινωνικού συστήματος είναι **διαλεκτική**, καθώς σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης γνώσεως, αλλά και σε όλες τις πρακτικές εκδηλώσεις του διαπιστώνεται **συνεχής αλληλεπίδραση** μεταξύ του κοινωνικού συστήματος της ελεύθερης βουλήσεως και της επινοητικότητάς του. Αυτή η σχέση εξηγεί τη συνολική δραστηριότητα του ανθρώπου σε όλους τους τομείς της πρακτικής δράσεώς του.
- **Τα αίτια**, στα οποία ανάγονται όλα τα κοινωνικά φαινόμενα, παρουσιάζουν την ιδιοτυπία να είναι διαλεκτικά και σε αυτά να συμπεριλαμβάνεται ο αστάθμητος παράγοντας της ελευθερίας του ανθρώπου.
- Η προσωπικότητα άλλωστε του κάθε ατόμου δεν είναι μονοδιάστατη, αλλά συμπεριλαμβάνει το συνολικό και χαρακτηριστικό τρόπο, με τον οποίο σκέπτεται, αισθάνεται και συμπεριφέρεται.
- Προσωπικότητα, είναι όλα εκείνα τα ιδιαίτερα έμφυτα και επίκτητα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς του καθενός, τα οποία τον διακρίνουν και παρατηρούνται στις σχέσεις του με το περιβάλλον και την κοινωνική ομάδα. Οι ψυχικές διαθέσεις, οι τάσεις, οι απόψεις ενός προσώπου εκφράζονται ξεκάθαρα στις αλληλεπιδράσεις του με τους άλλους ανθρώπους.
- Η ικανότητα προσαρμογής, συνεπώς, εξασφαλίζει και την ομαλή ένταξη της προσωπικότητας στο κοινωνικό της σύνολο, δηλαδή, την κοινωνικοποίησή της.

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

- αποτελεί μοναδικότητα.
- η συμπεριφορά των ανθρώπων ορίζεται: πρώτον από έμφυτες τάσεις (καταβολές) και δεύτερον από επίκτητες εμπειρίες (βιώματα), τα οποία ωστόσο συνυφαίνονται σ' έναν μοναδικό κάθε φορά συνδυασμό, ανάλογο προς εκείνον των δακτυλικών αποτυπωμάτων, που είναι επίσης μοναδικά σε κάθε άνθρωπο.
- διαμορφώνεται μεν κατά μεγάλο μέρος από τις εξωτερικές επιδράσεις (κυρίως από την οικογένεια και το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο), που ασκούνται σε κάθε άνθρωπο
- συγχρόνως υπάρχει πληθώρα εμπειρικών δεδομένων της ψυχολογίας, που υποδηλώνουν ότι και οι γενετικοί παράγοντες διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στον τελικό σχηματισμό και στη διαμόρφωση της προσωπικότητας.

ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ

- το ανθρώπινο γένος επέλεξε να διαβιώνει συμβιωτικά. Το ένστικτο της αυτοσυντηρήσεως ανάγκασε τον άνθρωπο να ενώσει τις δυνάμεις του με το συνάνθρωπό του και το ένστικτο της αναπαραγωγής τον ώθησε στη συμβίωση με το άλλο φύλο και στη δημιουργία της πρώτης μορφής κοινωνικής οργανώσεως, της οικογένειας. Προς την ίδια κατεύθυνση λειτούργησαν και δευτερογενή αίτια, όπως πνευματικές και ψυχικές ανάγκες, που υπήρξαν όμως δευτερεύοντα φαινόμενα και όχι αίτια της κοινωνικής ζωής.
- Το βασικό επιχείρημα της αναγκαιότητας της προσαρμογής του ανθρώπου στο κοινωνικό σύνολο, στηρίζεται στην πρωταρχική ανάγκη για ασφάλεια. Η φυσική ζωή λειτουργεί με βάση το φυσικό δίκαιο, όπου επικρατεί ο νόμος του ισχυρότερου. Αντίθετα, η κοινωνική ζωή λειτουργεί με βάση το
- «θετό δίκαιο», το οποίο αποτελεί προϊόν κοινής συμβάσεως για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων όλων των κοινωνικών μελών.

έμφυτη κοινωνικότητα

πρώτος ο μέγας Έλληνας φιλόσοφος Αριστοτέλης χαρακτήρισε τον άνθρωπο «ζώον πολιτικόν» ή «ον συζήν πεφυκός»

- Ο τρόπος προσαρμογής ενός ατόμου σε κάθε νέο περιβάλλον δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τις διανοητικές του αρετές, όπως από την ευστροφία του,
- αλλά και από συναισθηματικές αρετές, όπως ο δυναμισμός και η ευκαμψία της προσωπικότητάς του.

Κοινωνικοποίηση και Ατομικότητα

- Τη σπουδαιότητα, που αποδίδει ο σύγχρονος άνθρωπος στην προσωπικότητα, την καταδεικνύει το γεγονός ότι αυτή προστατεύεται και νομικά από κάθε προσβολή της. Αυτός ο σεβασμός επεκτείνεται σε όλες τις εκδηλώσεις, με τις οποίες γίνεται αντιληπτή η μοναδικότητα κάθε ατόμου, αλλά και η περαιτέρω ανεμπόδιστη ανάπτυξη της σωματικής, πνευματικής και ηθικής της υποστάσεως.
- Ακόμη και μετά θάνατον ισχύει ο σεβασμός της προσωπικότητας ως ιστορικής μνήμης με την πρόβλεψη του νομοθέτη για την περίπτωση της προσβολής μνήμης τεθνεώτος.
- Όλες οι προσωπικότητες ωστόσο συμμετέχουν καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους σε περισσότερες από μία κοινωνικές ομάδες, ομάδες εντάξεως, όπως τις ονομάζει η επιστήμη της κοινωνιολογίας. Οι κοινωνικές συμβιώσεις των ανθρώπων συντίθενται ως κοινωνικές ομάδες, δηλαδή ως σύνολα ανθρώπων, τα οποία συνδέονται με υποκειμενικά και αντικειμενικά κριτήρια, κυρίως με τη συνειδητοποίηση του ότι συναποτελούν μέλη ομάδας. Η συμμετοχή σε μία κοινωνική ομάδα προσδιορίζει σε γενικές γραμμές τη συμπεριφορά μας. Η αρμονική συμβίωσή μας στην ομάδα εξαρτάται απ' την ενεργό συμμόρφωσή μας, σε ικανοποιητικό βαθμό, προς τους κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς της, δηλαδή από την αποτελεσματική μας συνεργασία στην πραγματοποίηση των σκοπών, που την κατευθύνουν και των αξιών, που την εμπνέουν.

‘Όποιος διαβιώνει μόνος του είναι «ή θεός ή θηρίο».
Αριστοτέλης

Ατομικότητα

- Θετικές εκδηλώσεις της ατομικότητας, που διατηρεί τη μοναδικότητά της, χωρίς να αλλοτριώνεται και να ισοπεδώνεται, αλλά παράλληλα κοινωνικοποιείται είναι: η τάση για αυτοάμυνα και αυτοσυντήρηση, η τάση για πνευματική ανάπτυξη, καλλιέργεια και προστασία της προσωπικότητας, η τάση για φήμη και υστεροφημία, η δημιουργική τάση, η αξιοπρέπεια, η ευγενής άμιλλα, ο αυτοσεβασμός και η προστασία της τιμής.
- Αρνητικές εκδηλώσεις της ατομικότητας, που καταλήγει σε ατομισμό, είναι η ισχυρογνωμοσύνη, η κενοδοξία, η μεγαλομανία, η αλαζονεία, η εκδίκηση, η αυτοδικία, ο αθέμιτος ανταγωνισμός

Μέσα και τρόποι Κοινωνικοποίησης

- Η κοινωνικοποίηση του ατόμου γίνεται μέσα από τις κοινωνικές δομές και λειτουργίες, όπως η οικογένεια, η γενική εκπαίδευση, ο στρατός και η θρησκεία.
 - Η πρωτογενής κοινωνικοποίηση συντελείται μέσα στην οικογένεια στα πρώτα χρόνια της ζωής του ατόμου.
 - Η δευτερογενής κοινωνικοποίηση συντελείται από τους εξειδικευμένους θεσμούς που προαναφέραμε ότι διαρθρώνουν και λειτουργούν στην κοινωνία (π.χ. σχολείο, στρατός).
 - Η ενεργός κοινωνικοποίηση γίνεται με ενεργητική επιλογή και αφομοίωση κοινωνικών αξιών και μορφών συμπεριφοράς.
 - Όταν γίνεται χωρίς τη συμμετοχή του ατόμου και υιοθετείται, λίγο ή περισσότερο ασυνείδητα, ονομάζεται παθητική κοινωνικοποίηση.
- **Αρχή της αλληλεπιδράσεως**
Κάθε φορά που θα απαιτηθεί από το άτομο να ενταχθεί σ' ένα οργανωμένο κοινωνικό περιβάλλον, όπως είναι το εργασιακό, ισχύουν ορισμένες παράμετροι, που αφορούν στη σχέση ατομικότητας και οργανώσεως. Είναι εύλογο ότι και εδώ ισχύει η αρχή της αλληλεπιδράσεως, καθώς το άτομο και οι οργανισμοί, μέσα στους οποίους αυτό δραστηριοποιείται, αλληλεπιδρούν.

Βασικές αρχές για τη διασφάλιση της υγιούς ατομικότητας

- 1) Τα άτομα παρουσιάζουν μια ενδογενή τάση για αυτοπραγμάτωση και αυτοεκπλήρωση.
- 2) Η διαδικασία της αυτοπραγματώσεως πραγματοποιείται ευκολότερα σ' ένα κλίμα ομαλών διαπροσωπικών σχέσεων και συναισθηματικής ασφάλειας και προσοχής.
- 3) Το κοινωνικό περιβάλλον επηρεάζει θετικά ή αρνητικά την ανάπτυξη του ατόμου, ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίο το άτομο αντιλαμβάνεται και ερμηνεύει το περιβάλλον του.
- Από τις παραπάνω αρχές, που τονίζουν τις εσωτερικές δυνατότητες αυτορρυθμίσεως του ατόμου, ώστε να μην παρατείνεται η ετερόνομη συμπεριφορά, γίνεται φανερό η υπέρβαση των στεγανών, μέσα στα οποία είχε περιορίσει τη δράση της ατομικότητας η συμπεριφοριστική θεωρία (μπιχεβιορισμός).

Εξάρτηση

- Η έντονη παρόρμηση για χρήση ψυχοτρόπων ουσιών², όπως τα οινοπνευματώδη ποτά (σε βαθμό αλκοολισμού), τα ψυχοφάρμακα και τα ναρκωτικά (όχι για ιατρικούς λόγους), ονομάζεται εξάρτηση.
- Οι συνηθέστερες όψεις εξαρτήσεως και των αντιστοίχων προβλημάτων συμπεριφοράς, που αυτές δημιουργούν, είναι ο αλκοολισμός και η τοξικομανία.
- Η εξάρτηση ποικίλλει, σε βαθμό και συνέπειες, από ουσία σε ουσία και έχει τις ακόλουθες μορφές:
 - 1) Σωματική εξάρτηση, η οποία φανερώνεται ως σύνδρομο αποστερήσεως, όταν διακοπεί η λήψη της ψυχοτρόπου ουσίας. Τέτοιου είδους εξάρτηση μεταξύ άλλων προκαλεί το όπιο και τα παράγωγά του (οπιούχα), καθώς και τα βαρβιτουρικά.
 - 2) Ψυχολογική εξάρτηση υπάρχει όταν ο χρήστης έχει ανάγκη την ουσία για να αποκτήσει αίσθημα ευεξίας. Στην έντονη ψυχολογική εξάρτηση ο χρήστης γίνεται ψυχαναγκαστικός και κινητοποιείται συνολικά, συγκεντρώνοντας όλο το ενδιαφέρον και τη δραστηριότητά του στην απόκτηση και χρήση της ψυχοτρόπου ουσίας, από την οποία εξαρτάται απολύτως. Συνήθως η εξάρτηση καταλήγει να είναι ψυχοσωματική, δηλαδή να έχει τα χαρακτηριστικά τόσο της σωματικής, όσο και της ψυχολογικής εξαρτήσεως. Συναφές φαινόμενο είναι η ανοχή του οργανισμού του ατόμου στην ψυχοτρόπο ουσία, δηλαδή η βαθμιαία ελάττωση της δράσεώς της μετά από επαναλαμβανόμενη χρήση, γεγονός που οδηγεί το χρήστη στη βαθμιαία αύξηση της προσλαμβανόμενης δόσεως της ουσίας ή και της αλλαγής της με άλλη ουσία ισχυρότερης τοξικής δραστητικότητας. Αυτός ο φαύλος κύκλος έχει συνήθη κατάληξη την τελική «υπερβολική δόση», που έχει ως συνέπεια τον θάνατο. Ως συνώνυμο της εξαρτήσεως χρησιμοποιείται και ο όρος εθισμός, αλλά αυτός στην πραγματικότητα αφορά περισσότερο στη σωματική εξάρτηση

Πρόληψη και αντιμετώπιση αποκλίνουσας συμπεριφοράς.

- Η ομαλή κοινωνικοποίηση και η προσαρμογή της προσωπικότητας στο κοινωνικό σύνολο, καθώς και η κοινωνική αναγνώριση και καταξίωση, στις ομάδες αυτές έχει υποκατασταθεί από έναν μόνιμο ή ημιμόνιμο τύπο αποκλίνουσας συμπεριφοράς, που επιδιώκει την ικανοποίηση με χημικά μέσα ως τρόπο επιδείξεως. Όροι, που υπάρχουν στον ορισμό της Π.Ο.Υ., όπως «πείνα», ζωτική ανάγκη, ακατανίκητη επιθυμία για μια φαρμακευτική ουσία, συναισθηματική και ψυχολογική εξάρτηση από αυτή, επισημαίνουν την εμπιστοσύνη του χρήστη προς την ουσία ως υποκατάστατο ικανοποιήσεως στη θέση της προσαρμοστικής συμπεριφοράς.
- Αποκλίνουσα ονομάζουμε τη συμπεριφορά που ξεφεύγει από το μέσο όρο των λοιπών ανθρώπων (που έχουν συγκλίνουσα συμπεριφορά) και υποδηλώνει μια εξαιρετική ή και ακραία ιδιοσυστασία της προσωπικότητας

Θεωρία Ελέγχου

ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΣΑΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΑΥΤΗ ΘΕΣΗ ΑΝΕΠΤΥΞΕ Ο ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ WILLIAM GLASSER ΕΙΣΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΕΛΕΓΧΟΥ.

- πρώτο βήμα αποτελεί ο εντοπισμός των προϋποθέσεων, που οδηγούν σ' αυτήν.
- Ο εντοπισμός αυτός πετυχαίνεται με την επιστημονική και παιδαγωγική μελέτη και διερεύνηση της ικανοποίησεως ή μη των βασικών ψυχολογικών αναγκών του ανθρώπου, οι οποίες ουσιαστικά κατοχυρώνουν τη βασική ανάγκη για κοινωνική αναγνώριση και αποδοχή.
- α) Η αγάπη, που γίνεται αντιληπτή ως αμοιβαία σχέση, η οποία εξασφαλίζει στο άτομο την αίσθηση ότι ανήκει κάπου. Στην παιδική ηλικία συχνά γονείς και εκπαιδευτικοί δίνουν την αγάπη τους «υπό προϋποθέσεις» και αυτό είναι ολέθριο σφάλμα, εφόσον τα παιδιά πρέπει να τα αγαπάμε και να τα αποδεχόμαστε γι' αυτό που είναι και όχι γι' αυτό που κάνουν.
- β) Ο έλεγχος. Τα άτομα όλων των ηλικιών θέλουν να έχουν την αίσθηση του αυτοελέγχου και της αυτοδιαθέσεως και να νιώθουν ότι δεν είναι δέσμια κανενός. Στα παιδιά πρέπει να δίνεται η δυνατότητα δοκιμής, εκεί που υπάρχει ευχέρεια και δεν κινδυνεύουν, ακόμη κι αν αποτύχουν.
- γ) Η ελευθερία: Η ανάγκη της ελευθερίας συσχετίζεται στενά με την ανάγκη για αυτοδιάθεση και αυτορρύθμιση, αφού αναφέρεται στη δυνατότητα του ατόμου να είναι ανεξάρτητο από τον έλεγχο τρίτων.
- 4) Χαρά: Είναι η σπουδαιότερη ανάγκη, για μικρούς και μεγάλους, από όσο νομίζουμε. Δεν είναι προϋπόθεση μόνο της μαθήσεως, αλλά και της ψυχικής ισορροπίας.

Αντιμετώπιση (θεραπεία) της αποκλίνουσας συμπεριφοράς των χρηστών.

Οι δύο γενικές κατηγορίες αντιμετώπισης της αποκλίνουσας συμπεριφοράς των χρηστών είναι οι συμπεριφοριστικές (μπιχεβιοριστικές) και οι αποκαλούμενες ψυχολογικές

α) Μπιχεβιοριστικές μέθοδοι:

Ειδικά για τη θεραπεία του αλκοολισμού, συνήθως ακολουθούνται διάφορες μέθοδοι, που στηρίζονται στην τροποποίηση της συμπεριφοράς με βάση τη θεωρία των εξαρτημένων αντανακλαστικών. Στην πραγματικότητα αναφερόμαστε σε τεχνικές φαρμακευτικού τύπου που συνδέουν τη λήψη αλκοόλ με αισθήματα φόβου ή αποστροφής, ώστε τελικά το άτομο να τροποποιήσει υποχρεωτικά τη συμπεριφορά του απέναντι στο ποτό και να το αντιμετωπίσει, όχι ως ευχαρίστηση, αλλά ως κάτι απεχθές.

Η αποτοξίκωση έχει ως σκοπό να οδηγήσει ένα χρόνια χρήστη στη διακοπή της συνήθειας καταχρήσεως μιας τοξικής ουσίας (αλκοόλ ή ναρκωτικών).

β) Ψυχολογικές μέθοδοι:

Η ψυχοθεραπεία του αλκοολισμού περιλαμβάνει ολόκληρο το φάσμα των φυσικών παραγόντων, που χρησιμοποιούνται στη θεραπεία των ψυχονευρώσεων και των διαταραχών του χαρακτήρα, καθώς και ατομικές και ομαδικές τεχνικές. Για την απεξάρτηση από το αλκοόλ και τα ναρκωτικά υπάρχουν ειδικά προγράμματα και κέντρα αποτοξικώσεως (ανοικτού και κλειστού τύπου), καθώς οι ομαδικές θεραπείες έχουν αποδειχτεί προτιμότερες.

Αυτές οι μέθοδοι ξεκινούν με ψυχολογική τεχνική, με την οποία επιδιώκει να αναγνωρίσει ο εξαρτημένος την πραγματική προβληματική κατάστασή του και να δεχτεί να του δοθεί βοήθεια από τρίτους για την επίλυσή της. Ακολουθούν διάφορα μέσα ψυχολογικής υποστηρίξεως, ώστε να εξαλειφθεί η ροπή προς την εξάρτηση, εφόσον ιατρικά σήμερα η εξάλειψη του εθισμού (της σωματικής εξαρτήσεως) είναι θέμα λίγων εβδομάδων (αποτοξικώσεως), ωστόσο εκείνο που είναι δυσεπίλυτο έως άλυτο ζήτημα είναι η ψυχολογική εξάρτηση. (Τέτοια μέσα είναι οι διδακτικές διαλέξεις, οι ψυχαναλυτικές συζητήσεις, το ψυχόδραμα, η ύπνωση και η ψυχοδυναμική αντιμετώπιση μέσα στην ομάδα).

Παρεπόμενα φαινόμενα του προβλήματος της εξαρτήσεως είναι:

- α) Η μειωμένη απόδοση στην εργασία.
- β) Η ανεργία.
- γ) Η ενδοοικογενειακή βία.
- δ) Η επιθετική και βίαιη συμπεριφορά.
- ε) Ο εκφοβισμός στο σχολικό χώρο.
- στ) Η σχολική εγκατάλειψη.
- ζ) Η αύξηση της νεανικής εγκληματικότητας και της νεανικής θνησιμότητας.
- η) Η διάδοση μεταδοτικών ασθενειών, όπως οι ηπατίτιδες και το σύνδρομο ανοσοποιητικής ανεπάρκειας (AIDS).
- θ) Η επικίνδυνη οδήγηση υπό τη επήρεια μέθης ή ναρκωτικών και
- ι) οι εφηβικές αυτοκτονίες.

Συνοπτικά θα λέγαμε φαινόμενα, που αποτελούν επικίνδυνες συνιστώσες ρήξεως της συνοχής του κοινωνικού ιστού, καθώς, όταν δεν οδηγούν στο φυσικό θάνατο, θέτουν στο περιθώριο το πιο επαναστατικό και ασυμβίβαστο τμήμα της κοινωνίας, τη νεολαία, στην οποία η κοινωνία προσβλέπει για τη συνέχεια και την ανάπτυξή της